

MARIAN BURGUÈS: UN TERRISSER DE SABADELL A LA BISBAL

XAVIER ROCAS GUTIÉRREZ

RESUM: L'article dona a conèixer la trajectòria vital del terrisser sabadellenc Marian Burguès durant els anys en què aquest va viure a la Bisbal (1903-1911). Es ressegueix el seu treball dins el sector de la manufactura ceràmica bisbalenca i es documenta la intensa activitat sociocultural desplegada per ell a la ciutat. Col·laborador sovintejat de la premsa local, la lectura dels seus escrits ens permet conèixer millor la seva personalitat i pensament en temes tan diversos com el món del treball o la pròpia visió de la societat, molt crítica. De la seva producció ceràmica es destaca la manufactura d'un nou tipus de terrissa, la majòlica ordinària.

PARAULES CLAU: Marian Burguès, la Bisbal d'Empordà, Sabadell, ceràmica, majòlica, lliurepensador

El sabadellenc Marian Burguès Serra (1851-1932) és una figura crucial en la història moderna de la ceràmica catalana; un pioner que va saber fer el pas de la terrissa tradicional a la ceràmica d'autor considerada com a objecte d'art.

La seva trajectòria com a ceramista ens mostra un home permanentment interessat pel coneixement de noves experiències, per aprendre i assimilar amb veritable constància totes aquelles tècniques diverses de l'ofici que li resultaven suggestives o útils als seus objectius; un artista viu i de gran empenya, de forta i complexa personalitat i esperit independent. Fundador i encetador perpetu, sovint marcat per vaivens econòmics poc favorables, en el curs de la seva llarga vida també desplegarà una intensa activitat artística i ciutadana, i es projectarà en iniciatives de promotor i de divulgador sovint ben enllà del quefer ceràmic, condicionat sempre per la seva tasca ideològica com a apassionat lliurepensador.

Fig. 1. Marian Burguès als anys vint. Autor: Joan Baulenas. Procedència: Fons d'imatges Museu d'Art de Sabadell

Una personalitat decisiva tant per la influència del seu mestratge (pel seu taller passaren els ceramistes Francesc Quer, Josep Aragay, Josep Llorens Artigas, entre d'altres) com pel seu paper de fundador d'una de les empreses més representatives en el món de la promoció de l'art, el Faienç Català (fig. 1).

APUNTS BIOGRÀFICS

Marian Burguès va néixer a Sabadell el dia 1 d'agost de 1851. Hereu d'una família de terrissers, des de molt infant va aprendre l'ofici a l'obrador familiar. Als disset anys marxà a Mataró per tal d'ampliar coneixements i perfeccionar-se en l'ofici i, més tard, l'any 1870, a Tuïr, centre rossellonès on va anar fugint de les quintes. Després d'una nova estada a Sabadell, el seu esperit permanentment inquiet el portà a realitzar noves estades a d'altres centres d'important tradició terrissera i d'indústria ceràmica, un veritable periple vital a la recerca d'una formació més completa: Coïmbra, Muel i Manises foren altres llocs on aprendre el coneixement de la ceràmica fina i més decorativista, la tècnica de la terrissa esmaltada i els reflexos metàl·lics.

El 1876 torna a Sabadell, i compagina el treball a l'obrador amb una aproximació al món de l'art; fa incursions en la pintura, s'apropa als cercles artístics locals i l'any 1880, intervé en la fundació de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell. Al mateix temps pren part activa en el moviment ideològic de l'època; el seu pensament esquerrà i llibertari es manifesta en la fundació de diverses associacions de caire cívic com la Sociedad Espiritista La Fraternidad, l'Ateneo Cosmòfilo Enciclopèdico,

Fig. 2. Façana de la botiga del "Fayans Catalá" de Barcelona. Recolzat a la porta d'entrada hi veiem Santiago Segura. Ca. 1901. Autor desconegut. Procedència: Fons d'imatges Museu d'Història de Sabadell

La Emancipación, Sociedad de Actos Civiles... també va col·laborar en el setmanari anarquista *Los Desheredados*.

Paral·lelament, Burguès continuarà afirmant la categoria de les seves obres ceràmiques. Participa en diverses exposicions col·lectives en què serà premiat, com ara l'Exposició Aragonesa de l'any 1886, en què va obtenir una medalla de segona classe, i sobretot l'Exposició Universal de Barcelona de l'any 1888, en què va obtenir una medalla d'argent per la seva terrissa i Menció Honorífica per la seva ceràmica artística. Així mateix el 1892 va rebre una Menció Honorífica per la seva participació en l'Exposició Nacional d'Indústries Artístiques de Barcelona. Aleshores, l'obrador de Burguès al carrer de la Creueta de Sabadell tenia gran puixança i projecció, i produïa amb gran empena.

Probablement la creació del Faiança Català va tenir lloc el 1896. El punt d'inflexió per al sorgiment d'aquesta nova empresa fou la mort del seu pare el 1895. A partir d'aquesta data Burguès renova el taller familiar i l'especialitza en la producció seriada de pisa i ceràmica decorativa incloent-hi la destinada a la construcció. El terme Faiança Català ja fa

referència als objectius que perseguia el negoci; *faiança*, traducció del mot francès *faïence* com a al·lusió a la producció ceràmica de qualitat, i *català*, pel caràcter indiscutiblement catalanista de la proposta.

Per comercialitzar la producció, l'any 1897 va obrir una botiga a Sabadell i el 1901, juntament amb el seu nebot Santiago Segura, en va obrir una altra a Barcelona que obtenia un fort impacte sobre els gustos ceràmics del públic en general (fig. 2).

Malgrat l'impuls inicial, els negocis no funcionen i l'any 1903 el Faiança Català farà fallida i el nostre protagonista es distanciarà de l'empresa amb una certa turbulència. Val a dir que en plegar el taller de ceràmica, Segura continuarà el negoci comercial a Barcelona, donant-li un nou enfocament i convertint-lo en un veritable fogar artísticolerari del noucentisme.

Amb la fallida i embargament del Faiança, Marian Burguès perd casa i taller i es veu obligat a mudar-se ell i família. És aleshores quan s'instal·la a la Bisbal, on estableix un petit obrador al carrer dels Arcs; una estada que es perllongarà fins a finals de l'any 1911 quan altra vegada retorna a Sabadell.

Marian, de continu neguitejat per problemes econòmics, continuarà el seu periple vital amb nous trasllats: el 1917 fa estada a Caldes de Montbui i treballa d'assalariat en diversos obradors de la localitat. Mercès a l'ajut de diversos amics, l'any 1919 retorna novament a la seva ciutat natal (Burguès tenia quasi setanta anys) per instal·lar-s'hi ja d'una manera definitiva fins a la seva mort, ocorreguda el 1932.

Aquesta darrera etapa sabadellenca resulta prou enfeïnada pel treball en el seu darrer obrador, sempre variat i on va treballar incansablement, i pel seu actiu paper a l'Escola de Belles Arts i a la vida intel·lectual sabadellenca, endinsada en una florida ben brillant. És també aleshores quan proposa al municipi la creació d'una Escola Municipal de Ceràmica, la qual esdevindrà no únicament un lloc de trobada per a aprendre la tècnica ceràmica, sinó també un espai per a discutir a l'entorn de l'art. Serà llavors també quan reprèn la seva participació en exposicions: a Sabadell, Terrassa, Barcelona, Mataró, Lleida, Igualada, Girona..., i a dedicar-se a aplegar records i impressions de les experiències viscudes.

En aquest camp, i recollint material ja exposat en algunes conferències, Burguès publica el 1925 el llibre "*Estudis de terrissa catalana*", el primer assaig especialitzat aparegut al nostre país (en un moment en que la terrissa no interessava pràcticament a ningú) i una base preciosa de consulta obligada per a tots els investigadors posteriors (fig. 3).

En aquest llibret, més aviat heterogeni, de valors desiguals, s'hi ex-

Fig. 3. Portada del llibre *Estudis de terrissa catalana precedits d'un estudi preliminar sobre les bases científiques de la ceràmica*. Edició fac-simil de la publicació original (Ajuntament de Sabadell, 1982). Biblioteca Terracotta Museu

posa un curiós estudi de les diferents formes i combinacions amb què es realitzen els objectes de terrissa, i també dóna una panoràmica parcial dels centres terrissers catalans, analitzant les terres que s'utilitzen en cada cas i les formes i objectes més comuns. L'autor il·lustra amb dibuixos tots els exemples. En aquesta panoràmica té un interès molt especial la part tocant a Sabadell, Mataró i Tuïr, que correspon sobretot a la fase 1860-1880, aquella en què Burguès treballà com a terrisser tradicional en els respectius centres. En canvi, sobta la brevetat -tanmateix força precisa-, que veiem en els casos de la Bisbal, Quart, Breda, Esparreguera i els centres del pla de Barcelona, a les referències més boiroses, quan no confuses, que tenen Manresa, Sallent, Miravet, Lleida i Mallorca. L'obra, malgrat tot, conserva un alt va-

lor, sobretot, per les seves visions directes referides al darrer terç del segle XIX, unes èpoques que ara són quasi impossibles de documentar per altres procediments. Amb un abast més ampli, Burguès publicà també "*Sabadell del meu record*" (1930), aportació estimable a la història d'aquesta ciutat.

LA VINGUDA A LA BISBAL

Poques són les dades que fins avui coneixíem del pas de Burguès i la seva família per la Bisbal d'Empordà; ell mateix dóna escasses referències al seu periple bisbalenc i hi dedica un modest espai en els seus *Estudis de terrissa catalana*. Fins i tot la ceràmica feta durant aquest període, majorment terrissa tradicional, ofereix dificultats insuperables de replega i d'atribució personal. La manca d'informació sobre l'etapa bisbalenca es reflecteix també, i d'una manera prou clamorosa, en totes les aproxi-

macions biogràfiques realitzades al personatge, on la llarga estada a la nostra ciutat s'esmenta breument.

Tanmateix, el nostre objectiu d'intentar apropar-nos al seu recorregut existencial, als seus interessos durant el període de la seva vida en què va viure a la Bisbal no ha estat fàcil, especialment per la manca de fonts i de restes materials que del seu pas s'han conservat.

En el camp de la metodologia, hem de dir que el criteri que hem adoptat per a organitzar el nostre discurs ha estat preferentment el cronològic enfront d'altres més ideològics o temàtics, tot i que tampoc no hi hem renunciat quan s'ha cregut oportú. Hem volgut incorporar el major nombre de textos tant per il·lustrar la descripció de la seva trajectòria vital a la Bisbal com per conèixer en primera persona les seves inquietuds, pensaments i manera de treballar. En la transcripció d'aquestes fonts s'ha respectat l'ortografia i els girs lingüístics originals.

Les raons que impulsen Burguès a instal·lar-se a la Bisbal són, ara per ara, incògnites, més si es té en compte que aleshores la terrissa bisbalenca es trobava immersa en una profunda crisi estructural: "Molts dels terrissers d'aquesta vila han tingut de marchar y buscar colocació en las fábricas de taps de Palamós; de manera que, una industria migrada que possehíam, es pot dir que l'habém perduda per no arrelar mes en aquesta vila, si es que no tinguém la sort de que algún foraster un xich més progressiu que'ls nostres fabricants de terrissa (cal fixarse en que los terrissers bisbalencs treballavan ab los mateixos procediments de 200 anys enrera y que may s'han preocupat d'enviar als seus fills á fora per apendrer la cocción y vidriat de l'obra) se decideixi á venir á explotar, pe'ls procediments moderns la bondat de las terras d'aquestos voltants (...)" (*AMP. Hemeroteca: La Crónica, 01/06/1905*). Burguès, terrisser experimentat (el 1903 quan arriba a la Bisbal comptava ja cinquanta-dos anys), probablement devia veure aquestes oportunitats i possibilitats de creixement, en un nou indret on fàcilment pogués sentir-se acceptat i realitzat en el seu quefer artesà. Nogensmenys, el seu prestigi com a ceramista, juntament amb el profund coneixement de l'ofici que atresorava, haurien estat factors determinants a l'hora de facilitar la seva ràpida incorporació al món ceràmic bisbalenc.

La biografia més completa sobre el personatge marca l'any 1903 com el moment en què Marian arribarà a la Bisbal, poc temps després de la fallida del "Fayans Català"; l'acompanyen la seva família, la muller Dolors Cañomeras, i els seus fills Actínia, Adelfa i Frimari (Casamartina, 1993, p. 29 i 48).

A la Bisbal, els Burguès s'instal·len en una casa - taller del carrer dels

10. - LA BISBAL. - CALLE SIS DE OCTUBRE.

Fig. 4. Imatge del carrer del Sis d'Octubre de 1869 pels voltants de l'any 1920. Autor: Emili Casas. Procedència: Fons d'imatges Emili Casas. Arxiu Comarcal del Baix Empordà

Arcs (popularment les Voltes) (Casamartina, 1993, p. 29 i 48), concretament en el número 57 (almenys des de l'agost de 1906) (*ACBE. Hemeroteca: L'Escut Emporitá, 15/08/1906*), en plena carretera de pujada de Vulpellac. Val a dir que aquesta adreça vindrà modificada (no així la numeració) quan l'Ajuntament, a partir de l'octubre de l'any 1906, acordà dividir en dos seccions aquest llarg carrer: des del Pont nou fins al començament de la pujada (a l'alçada del mas Barrot) passarà a denominar-se (fins que fou revocat pel governador civil) carrer de la Solidaritat Catalana; l'altra secció, el tros de carretera que anava des del mas Barrot a Vulpellac, que també se'n deia carrer dels Arcs, s'anomenarà des de llavors carrer del Sis d'Octubre (Lloberas, 1969, p. 281-282; *AMP. Hemeroteca: La Crònica, 14/10,1906*). Aquesta nova adreça de Sis d'Octubre 57 serà la que mantindrà la família Burguès fins a la seva marxa definitiva de la Bisbal a finals de l'any 1911 (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 30/12/1911*). Val a dir que avui d'aquesta casa no en queda rastre, totalment modificada per reformes posteriors (fig. 4).

La primera notícia documental que hem pogut recollir de la seva llarga estada a la nostra ciutat és del gener de 1905. El nom *M. Burguès* apareix en la llista de col·laboradors del número especial de la revista *L'Escut Emporitá* editat per commemorar el sisè aniversari de l'associació

de mateix nom; publicació que, malauradament, no s'ha pogut localitzar (*AMP. Hemeroteca: La Crònica, 13/01/1905*). Pocs mesos després, el maig d'aquell mateix any, tornem a trobar el "reputat ceramista" Marian Burguès oferint "Un objecte de cerámica bisbalenca" com a premi en els segons Jocs Florals organitzats per la mateixa Associació Escut Emporità. Val a dir que aquest premi, ofert a qui descrigués amb més encert el tema: "Suposant que'l raquitisme moral y fisich que pateix el poble catalá siga degut á la falta d'instrucción y educaci6n cívica, desarrollar un plan ó método prácticoh pera las escuelas de primer ensenyansa que contribueixi á guarirlo" (*AMG. Hemeroteca: La Lucha, 04/05/1905, Diario de Gerona, 07/05/1905, Lo Geronés, 20/05/1905; AMP. Hemeroteca: La Crònica, 11/05/1905*), no fou finalment adjudicat (*AMG. Hemeroteca: Diario de Gerona, 08/08/1905*).

El despreniment de Marian contrasta, tanmateix, amb les dificultats econòmiques que en aquells moments patia ell i família. Així, una carta dirigida a l'amic sabadellenc J. Vila Cinca, datada el dia sis d'agost de 1905, remercia i agraeix el préstec fet per aquest que, segons diu, li facilità poder pagar el lloguer de la casa: "Amich Vila, (...) Molt t'agraheixo l'oferta de 25 pts que m'ajudarán a pagar un trimestre de lloguer de casa á veure si el vinent ya no necessito l'ajuda de ningú, porque ám pesa molt teni que ferho. Mes contra la forsa no hi ha resistencia y tots els principis son els mes dificultosos (...)" (Casamartina, 1993, p. 29, nota 80).

MARIAN BURGUÈS, CERAMISTA DE LA BISBAL

A la Bisbal, Burguès es dedicarà majorment a manufacturar terrissa d'ús diari (Casamartina, 1993, p. 29 i 48). La recerca de noves fonts, però, ens permet albirar una producció molt més rica i variada. Lloberas, per exemple, el ressenya dins el llistat d'artistes bisbalencs que durant la primera dècada del segle XX decoraven els objectes (fumats o envernissats) amb motius modernistes, seguint el gust de l'època (Lloberas, 1959, p. 303), una ocupació ben plausible si coneixem la pròpia ductilitat i eclecticisme de la producció anterior de Burguès.

Una notícia recollida a la premsa local de l'època confirma la relació laboral de Marian amb el taller de ceràmica decorativa La Renurfemán: "(...) L'esmentat objecte de cerámica [una tabaquera artística] (...) ha sigut executada per en Casas, lo decorador de La Renurfemán, (...) y l'intelligent obrer en Marian Burguès, fundador del Fayans catalá, que treballa en dits tallers, baix la direcció de l'esmentat propietari director qu'ho es nostre estimat company Sr. Ferrán [Manuel Ferrán]". (*AMP. Hemeroteca: La Crònica, 10/05/1906*). El mateix Burguès con-

Fig. 5. Anunci publicitari “Firetas de Terrissa”, inserit en el periòdic *L'Escut Emporità* del dia 15/08/1906. Procedència: Hemeroteca Arxiu Comarcal del Baix Empordà

firmaria aquesta relació laboral quan esmenta Emili Casas com a “amich y company de taller”, en ressenyar l'exposició d'aquest fotògraf i escultor realitzada durant els dies de la Festa major de 1907 (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 14/09/1907*). Una relació d'amistat que, com veurem, es mantindrà al llarg dels anys, fins i tot molts anys després de la marxa de Burguès de la Bisbal.

Aquests primers anys en que Marian treballa per altri semblen coincidir també amb els moments de més dificultats econòmiques. Una situació de penúria que es perllongarà almenys fins a mitjan 1906 quan, ja establert

pel seu compte, comença a aixecar la seva situació financera: “(...) en dos anys que trevalla sol y busco companyia, perquè no'm basto (...)” (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 18/04/1908*).

Burguès inicialment s'especialitzarà en la manufactura d'objectes de fireta per a jugar a cuinar: “(...) exercia la indústria de ceràmica, en el seu aspecte de constructor d'objectes miniaturats, la major part dels quals destinava a l'esbarjo de la mainada” (*AMG. Hemeroteca: El Autonomista, 15/12/1932*). Una manufactura, la de fireta, inèdita fins aleshores a la Bisbal, tal com el mateix Marian destaca en un anunci publicat a la premsa local: “Firetas de terrissa novetat (...)”; d'altres produccions esmentades en aquest mateix anunci i que amplien el catàleg de peces de l'obrador són “(...) jochs de café, chocolate y cervesa, pous am corriola y galledas, fogonets am graella y jochs d'ollas, máquinas de carril, campanetas y cantirets am flors de relleu,... A més hi ha fogons pera carbó de alsina y cook de totas midas”. (*ACBE. Hemeroteca: L'Escut Emporità, 15/08/1906*) (fig. 5).

Just un any després, Burguès ha canviat radicalment l'orientació de la seva producció, i fabrica amb èxit el que ell anomena “Majòlica ordinària”, definida com “(...) tot lo que's fabrica ab pasta blanca pintada o ab vernissos colorats”. Els avantatges que ell troba en la majòlica son molts i, generós com sempre, els comparteix amb els seus lectors; dóna dades de la composició i origen de les pastes, explica amb detall la seva

Fig. 6. Parada de terrissa a la plaça de Ventura Carreras (actual Plaça de la Vila) de Begur. Principis segle XX. Autor: L. Roisin. Fons d'imatges Terracotta Museu

preparació, els colors amb què treballa i la seva composició (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 15/08/1907*).

Malgrat tot, l'embalum d'aquesta producció no sembla que fos massa important, si fem cas al fet que Burguès mai apareixerà ressenyat com a tributador en les contribucions industrials de l'època. La distribució d'aquesta producció, la realitzaria la seva muller, Dolors, acompanyada dels fills, venent-la pels mercats de la comarca. (Casamartina, 1993, p. 29 i 48). El mateix Burguès confirma aquesta distribució, aclarint el catàleg de poblacions on col·loca el producte del seu treball: "(...) venentse bé en tots els mercats (llevat el de La Bisbal) com son Palamós, Palafrugell, Torroella, La Escala, Bagur, Calonge, Cassà de la Selva y Girona, que son els reconeguts fins avuy per mi" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 15/08/1907*) (fig. 6).

MARIAN BURGUÈS, CIUTADÀ DE LA BISBAL

Paral·lelament al món del treball, i conseqüent amb la seva personalitat inquieta i compromesa, Marian s'integra ben aviat a la vida socio-cultural bisbalenca, un fet que, tanmateix, marcarà decisivament la seva trajectòria a la ciutat: "(...) Portà, aquí, una vida molt activa, donant de tant en tant conferències culturals, que foren molt celebrades" (*ACBE.*

Hemeroteca: Ciutadania, 08/12/1932), com ara la titulada “L’electricitat y l’agricultura”, pronunciada al local de l’Associació L’Escut Emporità a principis de 1906 (*ACBE. Hemeroteca: L’Escut Emporità*, 28/01/1906). L’èxit d’aquestes xerrades sembla prou evident: “(...) Polemista aciençat i convincent, la seva paraula càlida, malgrat els seus molts anys, captivava l’auditori que, atret pel seu verb vehement, sovint l’envoltava per a gaudir de les seves profitoses lliçons, ja fossin d’art, ja fossin sobre filosofia o bé sobre qüestions pràctiques de la vida social i política” (*AMG. Hemeroteca: El Autonomista*, 15/12/1932)”. La seva popularitat és manifesta quan, després d’un accident sense conseqüències del seu fill Frimari, rep les simpaties de la premsa local: “Al matí del dimars, vá tenir la desgracia de caurer del baixan del pont nou á baix á la riera, lo fill de nostre amich en Marián Burguès. S’ens diu que las sotregades rebudes son lleus. Ho celebrém”. (*AMP. Hemeroteca: La Crónica*, 10/05/1906)

“Aficionat al periodisme (...)” (*ACBE. Hemeroteca: Ciutadania*, 08/12/1932), Burguès col·laborarà tot sovint en els periòdics locals. A manca d’una premsa clarament obrera, Marian escriurà en les publicacions de signe nacionalista existents aleshores a la Bisbal i que acolliran, amb més o menys interès, els seus plantejaments. Mitjans escrits com *L’Escut Emporità*, inicialment, i el setmanari *L’Avenç de l’Empordà* més tard (el primer exemplar apareix el dia 6 d’octubre de 1906), ambdues amb redacció a l’associació catalanista L’Escut Emporità, rebran les seves col·laboracions periòdiques.

L’aproximació a L’Escut Emporità (Associació Regionalista de lo Petit Empordà), entitat abanderada del catalanisme romàntic, inicialment sense una definició partidista clara tot i que ben aviat derivarà cap a posicions netament conservadores (Lloberas, 1959, p. 280-281), segurament obeirà a la proximitat ideològica de Burguès amb el nacionalisme proclamat per aquesta entitat; una consciència nacional que, certament, compartia amb entusiasme. Així, per exemple, en els Jocs Florals de la Bisbal de 1907, organitzats per aquesta societat, Marian oferirà un premi consistent en “(...) Una artística vaixel·la de majòlica al millor treball que tractés sobre els “perills que podia ocasionar a la llibertat de Catalunya la desviació de la Solidaritat” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà*, 01/06/1907; *AMG. Hemeroteca: Diario de Gerona*, 09/06/1907; *AMP. Hemeroteca: La Crónica*, 14/06/1907). Una vaixel·la, tal com es detalla amb posterioritat, formada per “(...) 60 peces de majòlica decorades ab dates històriques gravades, alusives a la Solidaritat Catalana” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà*, 29/06/1907; *AMG. Hemeroteca: Diario de Gerona*, 05/07/1907; *AMP.*

Hemeroteca: La Crónica, 05/07/1907).

Aquest joc de taula fou guanyat pel pedagog Bonaventura Casadevall per un treball titulat amb el mateix enunciat (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 07/09/1907*), una de les personalitats més rellevants (i també poc conegudes) de la Bisbal de principis de segle XX (Maruny, 2007, p. 164-165).

Tot i això, la seva posició inconformista i crítica, i les seves “idees molt avançades” (*ACBE. Hemeroteca: Ciutadania, 08/12/1932*) expressades sense embuts en diversos articles publicats a *L'Avenç*, ben aviat posaran en crisi la relació amb aquesta associació burgesa, i l'abandó gradual de la seva col·laboració amb el setmanari.

Amb la fundació a la Bisbal de l'Ateneu Republicà Federal Pi i Margall el gener de l'any 1908 (Lloberas, 1959, p. 282-283) i la inauguració de la nova seu de la societat a finals de juny d'aquell mateix any (*AMP. Hemeroteca: La Crónica 19/06/1908 i 26/06/1908*), Burguès “(...) partidari acèrrim de les doctrines pimargallianes” (*ACBE. Hemeroteca: Ciutadania, 08/12/1932*), imbuït de l'espirit més modernitzador i inconformista del pensament de Pi, s'allunya definitivament de L'Escut Emporità i comença ben aviat a participar activament a la nova associació la qual, ja des dels seus inicis, tindrà especial interès -a més de dedicar-se a propagar els principis federalistes- a “fer cultura popular” (*AMP. Hemeroteca: La Crónica, 24/01/1908*) i “obra de patria i cultura” (*AMP. Hemeroteca: La Crónica, 26/06/1908*). D'ell, per exemple, seran les escultures en ceràmica que decoraran la biblioteca d'aquesta entitat: “(...) En la biblioteca de nostra entitat també hi ha un record permanent del malaguanyat amic, consistent en quatre bustos de fang que representen quatre homes eximis de la literatura: Pi i Margall, Víctor Hugo, Zola i Verdaguer”. (*AMG. Hemeroteca: El Autonomista, 15/12/1932*).

Burguès esdevindrà també redactor assidu del mitjà escrit d'aquesta associació *El 6 d'Octubre*: “(...) Encara guardem la col·lecció d'aquell inoblidable setmanari, on hi ha estampats nombrosos treballs periodístics sobre art i ciència social, deguts a la ploma fàcil i trempada d'En Burguès, els quals eren llegits amb vertadera delectança” (*AMG. Hemeroteca: El Autonomista, 15/12/1932*). Una col·laboració que ens ve també confirmada per altres fonts: “(...) Aficionat al periodisme, col·laborà mantes vegades en el desaparegut i enyorat periòdic bisbalenc “El 6 d'Octubre” (*ACBE. Hemeroteca: Ciutadania, 08/12/1932*) (fig. 7).

Aquestes col·laboracions en els mitjans de comunicació locals li serveixen de tribuna d'opinió i d'intercanvi ideològic, i a nosaltres ens permeten apropar-nos a la seva particular manera d'entendre la vida i

Fig. 7. Capçaleres dels periòdics bisbalencs on col·laborà Marian Burguès. Procedència: Lloberas, P. (1959) *La Bisbal en la història i el record*, p. 291. Biblioteca Terracotta Museu

pitar re'm fassi almoyna. !Aborreixo l'almoyne!. (...) Jó, aborreixo l'hipocrecia fins al extrem que dich sempre tot quan penso y sento, porti o no conseqüències doloroses pera mi. Y aixis meteix me manifesto. (...) Jo tinch una fé absoluta ab mi mateix capás de desafiar a tota l'humanitat en pès que anés contra méu. Soch mon propi Deu (...)." (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 10/01/1907*).

En "Anant pel món", relata un viatge a París realitzat amb el seu amic Emili Tarrida i explica que el principal motiu per emprendre el viatge fou visitar un falansteri: "(...) estudiar de visu el tant anomenat Familisteri de Guisse, poderosa associació falausteriana fundada baix els principis del gran sociòlech Charles Flourier". (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 22/12/1906*). Indubtablement, els dos amics anaren a veure un dels falansteris creats pel gran socialista utòpic francès Charles Fourier, un dels pares del cooperativisme.

A "Anacronismes", Burguès mostra un clar desencís amb tots els posicionaments polítics, liberals, republicans i fins i tot àcrates, allunyats molt d'una realitat caracteritzada sovint per les renúncies, les imposicions i la frustració de les expectatives col·lectives en favor d'obscurs interessos de grup. Burguès, identifica política amb pràctica endogàmica, i titlla de reaccionàries i anacròniques les diferents opcions polítiques segons

la societat, una visió certament crítica, marcadament obrera i llibertària. Així, per exemple, a l'article "Al Amich del Poble Catalá", a partir de l'autoreflexió, exposa una realitat injusta, en aquest cas de dimensió social, i realitza una demolidora crítica a aquesta associació benèfica i humanitària a qui acusa de netejadora de consciències: "(...) Jó no puch viure en pau ab mi mateix, en ma propia consciencia si esploto als demés. Ni explotat ni explotadó, aixís procuro obrar. (...) Jó no puch tolerar, sufrir ni sos-

Fig. 8. “Pensaments” de Marià Burguès publicats en el setmanari *L'Avenç del Empordà* del dia 06/07/1907. Procedència: Hemeroteca Arxiu Comarcal del Baix Empordà

la seva particular visió de la reacció: “(...) tornar enrera l’avenç assolit (...), treballar per els beneficis d’una secta, partit, camarilla, etc. (...), la reacció es destrucció”. (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 01/06/1907*).

Molt interessant també és la col·lecció d’escrius de caire clarament ideològic i social publicats a *L’Avenç* i titulats genèricament “Pensaments”, una secció pròpia de Burguès, carregada d’una fina ironia, i on justament expressa la seva visió més crítica envers la societat, denuncia l’explotació i la desigualtat, i proclama la necessitat d’una transformació social. Aquests pensaments, sovint inviten a una reflexió profunda sobre els plantejaments socials i morals de la humanitat. Vet aquí una selecció: “Hi ha individus que encar que arriuin á vells no han viscut may. Sempre han menjat, vestit y s’han manifestat á gust dels altres”; “Els qu’esperen que les lleys els facin lliures poden esperar sentats. En tenen per sigles” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 19/10/1906*);

“Tenim la llibertat de pensar. Are debèm conquerir la de manifestar el pensament, després la de obrar” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 10/11/1906*); “Si la existencia sigués amable a gust de cada hù, el progrés no tindria raó de ser”, “Comprar y vendre es propi d’ànimes petites. Cap gran home ha estat bon comerciant” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 08/06/1907*); “La majoria fugen de la seva explotació per exercir la dels altres. El secret es en donar ab la sortida de aquest cercol viciós”, “Els ignoscents creuhen que la guardia civica es pera guardar la petita propietat dels pobles. No veuhen que porten guants”, “Al veure els remats de xays en les fires penso ab els remats d’homes xays. D’uns s’utilisa la carn, ossos y pell, dels altres, tot” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 06/07/1907*) (fig. 8).

Burguès també publicarà escrits sobre temes de caire filosòfic, científic, o artístic, on exposa els seus interessos més culturals. A “Veritat”, per exemple, (*ACBE. Hemeroteca: L'Escut Emporitá, 28/01/1906*), posa de relleu el caràcter relatiu d'aquest concepte, qüestiona, per tant, la seva definició, i li dóna una condició ontològica, en considerar-la propietat del ser i no de la ment en línia amb l'existencialisme. A “Ciencia magnética”, Burguès defensa les qualitats benefactores del *Magnetisme* [hipnotisme] per a la curació de malalties, i com a Catalunya aquesta ciència: “(...) la branca més important de la Fisiologia” es desconeix o no interessa a les universitats (*ACBE. Hemeroteca: L'Escut Emporitá, 15/08/1906*). Val a dir que aquest article, el signa com *Satán*, pseudònim que Burguès ja havia utilitzat amb anterioritat (Casamartina, 1993, p. 15), un pseudònim que utilitzarà també en les seves col·laboracions al setmanari *El 6 d'Octubre* (*ACBE. Hemeroteca: Ciutadania, 08/12/1932*). També escriu dins la secció artística de *L'Avenç* l'article titulat “Notes d'Art”, on comenta una exposició d'Emili Casas (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 14/09/1907*). Conseqüent amb la inquietud del moviment obrer per millorar el nivell cultural d'adults i petits i la seva formació, Burguès publica “Instrucció” (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 27/10/1906*), una proclama de la cultura i el coneixement molt en la línia de l'Escola Moderna que aleshores es fundava a la Bisbal (Maruny, 2007, p.160-163).

L'obrer culte, tal com se'l defineix en la necrològica publicada amb motiu de la seva mort (*ACBE. Hemeroteca: Ciutadania, 08/12/1932*), també escriu, i molt, sobre la terrisseria: “(...) la industria més bonica, vividora y estimada en totes parts del món”, i sobre l'ofici, per a qui el terrisser “(...) no deu esser-se una màquina pera fer giravoltar el torn y extreuren pessas y més pessas totes iguals, dies, setmanes, mesos y anys, fins a atrofiar el cervell y transformarse l'home en màquina“. Aquestes reflexions s'inclouen dins l'article titulat “¿Parlem de Ceràmica? (i II)”, una veritable declaració d'intencions sobre el sector. El títol, inserit dins el signe d'interrogació, mostra clarament l'escepticisme que li suposa parlar del tema. En l'escrit es menciona un article anterior publicat a *L'Escut Emporitá* (no localitzat) que pel context sabem que tractava de les causes que, segons Burguès, haurien propiciat la crisi de la terrissa. Davant d'aquesta crisi, Marian exposa un seguit de “(...) orientacions que deuría empendrer pera conquerir son prestigi, traduït per comandes ben pagades”, i proposa com a nova direcció per a la ceràmica bisbalenca la nova producció - ja esmentada - de majòlica ordinària (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 15/08/1907*) (fig. 9).

Fig. 9. Vista exterior de l'edifici de la fàbrica de terrissa *Unión Obrera de Alfareros* al carrer del Carme. Ca. 1914. Autor: Emili Casas. Procedència: Fons d'imatges Emili Casas. Arxiu Comarcal del Baix Empordà

L'article critica les solucions donades per tal de minimitzar la crisi, especialment aquelles que suposen baixar els preus dels productes manufacturats i sobretot la retallada de salaris, que tan greus conseqüències comporta, a la pròpia indústria: "(...) es pobre recurs donar sortida als géneros a baix preu, abaixant la má d'obra, fins a un punt en que quant tot en la vida s'encareix y els temps obliguen a fer dispendis en objectes que trenta anys endarrera hagueren considerat supérfluos y avuy formen part d'una necessitat després de la del nodriment no cal el petit salari al obrer. El recurs d'abaixar la má d'obra es el dels ignoscents que maten la meiteixa industria que'ls ha de donar vida. Y aixó fa que'ls desperts, els aptes pera assimilarse a un'altre industria deixen un ofici que escassament dona pera mal nodrirse y no's posin aprenents joves pera continuarlo". El resultat inevitable d'aquest cercle viciós ha estat, segons Burguès, que "(...) la carn esplotable ha canviat d'industria, obligada per les necessitats de la vida y no tenir un clar concepte dels recursos qu'ofereix una industria com la terrissera" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 15/08/1907).

L'escepticisme de Burguès sobre el futur de la terrissa el porta a un clara incredulitat envers els seus companys d'ofici, tant que fins i tot veu el futur en mans d'obrers externs a la pròpia indústria: "(...) aixó es lo que deuen pendre malgrat la fatuitat o lo que siga dels que's dediquen

a la fabricació de terrissa; tots, amos y treballadors se creuhen tenir conquistat el mon y'l desconeixement de l'industria que exerceixen els cega. Empró l'industria terrissera no pot morir y evolucionará malgrat aquest defecte. Sinó se la emprenen els avuy existents la fabricació d'aquesta branca productiva de la Majólica, una cooperació de obrers desperts d'enteniment encar que no hagin somniat tocar terra molla may en sa vida, serán els que la portarán a cap" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 15/08/1907).

Aquestes opinions crítiques són compartides per d'altres articulistes de *L'Avenç*, com ara M. S. que destaca la indiferència i conservadorisme dels terrissers, aferrats a una monòtona repetició de models i formes ancestrals, lluny de qualsevol innovació. Segons aquest articulista, el prestigi que llavors adquiria la ceràmica de la Bisbal venia de l'esforç de persones que, justament, no eren ceramistes professionals. Al capdavant d'aquests avenços (en emmotllats, aplicació de vernissos, i en la producció artística) hi trobaríem Joan Coromina, Manuel Ferrán i Sebastià Padrós; i fora dels ceramistes d'ofici com Joan Bagué o el mateix Burguès, la resta de professionals s'ho havien mirat amb indiferència. La solució, per M. S, passava per la creació d'una Escola de Ceràmica (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 21/03/1908; Serra, 2005, p. 125)

Val a dir que amb anterioritat a la proposta de M. S, el mateix Burguès ja havia defensat a les pàgines de *L'Avenç* la possibilitat de crear una secció de ceràmica a l'Escola de Belles Arts, la qual proposava que fos dirigida pel seu amic Emili Casas: "(...) Si á La Bisbal hi hagués una corporació municipal que procurés pera l'avenir dels petits ciutadans, disposaria que en la Escola de Belles Arts hi hagués una secció de modelat al barro y per mestre d'ella n'Emili Casas" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 14/09/1907).

L'article de M. S. sobre la possible creació d'una Escola de Ceràmica rep la rèplica de Marian i aquesta, novament, una altra resposta de M. S., iniciant-se així un seguit d'articles a *L'Avenç* titulats amb el nom genèric de "Parlem de Ceràmica", una secció de la qual, tot i que amb certa vaguetat, ja n'havia donat notícia en Pere Lloberas (Lloberas, 1959, p. 305, nota 8). En aquests escrits Burguès no es limitarà a discutir sobre la conveniència de la creació d'una Escola de Ceràmica, sinó sobretot, serviran per mostrar-nos la seva particular visió de l'ofici. Una visió, tanmateix, de clara reacció davant la greu situació que patia la terrissa: "(...) No voldria esser pessimista, donchs soch optimista per temperament, per naturalesa, y somnio constantment en fer reviure l'art terrisser que'l veig

mercit, morint d'anemia sinó de tassis galopant" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 04/04/1908).

Burguès no defuig la idea de la creació d'un centre d'ensenyança, ans el contrari, imagina aquesta escola ideal amb molta més amplitud que la proposada per M. S.: "(...) Aquí, més que una Escola de Cerámica, sería práctic y positiu establirla de terrissa artística é industrial a la vegada (...)” dividida amb seccions especialitzades segons el tipus de producció ceràmica: terrissa de foc, serveis de taula i cuina, elements decoratius, peces de construcció... No creu, però, que s'arribi a gestar, sobretot per les dificultats a l'hora de trobar professors: "(...) ¿Se fara? Ho dupto; més que dubtarho casi asseguro que nó”, i insisteix en l'opinió molt negativa que li mereixen els seus companys d'ofici entre els quals, ell mateix s'inclou: "(...) donat el carácter de suficiencia dels fills de la terra que treballen el fang, potser ni aixó; potser ni la escola tindria alumnes, ni hi hauria professors que volguessen bregar ab la indiferencia dels que han de apendrer. ¿Y els professors d'ahont els treuríem? Si poguessen passar plassa de professors cada un dels que anomena l'articulista, trobaríam que cada un se creu un sabi dintre la variada manifestació del art terrisser. Ni en Burguès, ni en Bagué, ni en Ferrán, ni en Corominas, ni en Padrós, me crech estiguessen disposats a baixar del sócol ahont s'han encastellat pera apendrer ensenyant donchs ja saben; y tal volta si ensenyaban lo poch o molt que saben, podria mermarlos els ingressos que treuen o pensan treure dels seus afanys" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 04/04/1908).

La solució per Burguès passa per incorporar elements forans a la indústria i canviar la producció: "(...) Sinó se la emprenen els avuy existents la fabricació d'aquesta branca productiva de la Majòlica, una cooperació de obrers desperts d'enteniment encar que no hagin somniat tocar terra molla may en sa vida, serán els que la portarán a cap" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 15/08/1907); "(...) Mes, el que soscriu encare no desespera de trobar companys que vulguen esser lliures (ni explotats ni explotadors) fabricant majòlica ordinaria policromada, evolució precisa que s'imposa donada la carestia del plom y l'estany pera ferho envers el fayans ordinari (pisa blanca Valenciana)" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 04/04/1908); "(...) soch optimiste tractantse de trobar companys que jamay hagin tocat fanch pera viurer. En aquest terreno arribo a tenir la fe que somou les montanyes, que a tant equival transformar en terrissaires a sabaters, cassadors y tapers." (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá*, 18/04/1908) (fig. 10).

M. S, en canvi, jutja la situació sota un aspecte més favorable i inter-

Fig. 10. Imatge de família dels treballadors de la *Unión Obrera* a principis segle XX. Autor desconegut. Procedència: Fons d'imatges Terracotta Museu

preta de les paraules de Burguès que el que calia era crear una “cooperativa de producció de ceràmica artística”, per a arribar a aconseguir la necessària connexió entre tècnics, artistes i terrissers en una producció conjunta (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 11/04/1908*). Marian, en canvi, veu impossible aquesta cooperació “(...) Ni amb els amos ni amb els obrers he trobat ressó (...) proposant a tots els que volen escoltar-me la fundació d'una nova Cooperació”, i insisteix en la creació d'una Escola de Ceràmica entesa des d'un punt de vista més ampli, incorporant totes les branques de la producció. (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 18/04/1908*).

Sigui com sigui, el Burguès preocupat per “l'atonía mortal que pateix l'art terrisser”, i amb la voluntat de trobar nous camins per al seu desenvolupament, aprofita la tribuna de *L'Avenç* per plantejar una nova idea, un projecte inèdit no només a la Bisbal sinó a tot Catalunya i de gran transcendència per al sector: proposa l'organització a la Bisbal d'un Congrés Català de Terrissers. Burguès n'exposa el qüestionari que caldria preparar, en detalla els diferents temes a tractar, fins i tot suggereix el dia de celebració i comptabilitza les despeses de realització... I per tal de crear el clima necessari i donar-hi un màxim ressó, proposa també la

creació d'una primera revista terrissaire. (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 18/04/1908*).

I altra vegada, el desinterès general torna a planar per damunt de les seves idees, perquè no tan sols el Congrés i la revista no s'arribaran a realitzar sinó que, a més, ambdues propostes no semblen despertar cap mena d'interès entre els seus coetanis. En aquest sentit, no coneixem ni cap suport explícit –ni de particulars ni institucional–, ni cap debat en la premsa local de l'època, ni tampoc hem sabut trobar cap altra notícia sobre el tema; de fet, no se'n torna a parlar més. Com tants altres projectes de Burguès, les seves iniciatives i aspiracions restaran novament en el limbe dels justos, mancades de suport explícit. Tal com el mateix Burguès pronosticava: “Espero donchs sentat” (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 18/04/1908*).

Amb aquesta pretensió fallida d'organitzar un Congrés Terrisser a la Bisbal, Marian conclou els seus escrits a *L'Avenç*, de manera paral·lela al seu allunyament definitiu de l'entitat L'Escut Emporità; una desafecció que ara, a principis de 1908, amb la fundació de la nova associació republicana federal Ateneu Pi y Margall, sembla precipitar-se.

Una relació de Burguès amb L'Ateneu que ben aviat esdevindrà prou intensa i fecunda, si fem cas al sentit article necrològic elevat pels membres d'aquesta entitat: “(...) En evocar, en l'hora suprema del seu traspàs, el nom de l'inquiet artista, hem de palesar públicament l'agraïment dels fundadors del nostre Ateneu i els que feren el batallador setmanari bisbalenc “El 6 d'Octubre” per l'aportació que prestà el distingit traspassat a l'obra de dignificació ciutadana que aquells iniciaren en la nostra ciutat i que tants bons fruits ha donat.” (*AMG. Hemeroteca: El Autonomista, 15/12/1932*).

L'aparició a principis de gener de 1910 del setmanari portaveu de l'Ateneu, *El 6 d'Octubre*, (Lloberas, 1959, p. 286), oferirà de nou a Burguès la possibilitat d'expressar per escrit les seves idees i opinions; com ja s'ha assenyalat abans, els seus treballs periodístics hi foren nombrosos. Dissortadament, la manca d'exemplars conservats a l'Arxiu Comarcal, així com les dificultats trobades a l'hora de poder accedir a d'altres arxius privats, impedeixen poder conèixer de primera mà aquests treballs. Tal com algun autor ja ha apuntat, la Bisbal no ha estat un poble massa donat a la conservació dels papers populars (Lloberas, 1959, p. 285).

Conseqüentment, els darrers temps de Burguès a la Bisbal ens són poc coneguts, ja que als gairebé dos anys de silenci en els mitjans escrits locals, (des de l'abril de 1908, data de la darrera col·laboració a *L'Avenç*, al gener de 1910 quan apareix el primer número d'*El 6 d'Octubre*), s'han

Fig. 11. El castell. Ca. 1908. Alçat pels bisbes de Girona, senyors de la Bisbal, els darrers dos-cents anys ha fet funcions ben diverses: fort, caserna, seu de l'Administració de justícia, presó i arxiu notarial del districte judicial. Autor: A. T. V. Procedència: Fons d'imatges Arxiu Comarcal del Baix Empordà

sumat les dificultats trobades a l'hora de localitzar exemplars d'aquesta darrera publicació. Les referències al personatge, doncs, s'han de buscar a partir d'aquell moment en notícies indirectes, en el que altres n'han parlat i escrit; apunts biogràfics que, evidentment, caldrà contrastar a la llum de noves descobertes, com el tancament de Burguès a la presó preventiva de la Bisbal arran dels fets de la Setmana Tràgica (juntament amb les seves filles Actínia i Adelfa). La notícia l'explica el mateix fill petit de la família, Frimari Burguès, que aleshores tindria 7 anys, el qual fou enviat a Sabadell per la seva mare tement que es prenguessin altres mesures contra la família (Casamartina, 1993, p. 29 i 48, nota 81) (fig. 11).

No hi ha dubte que les seves crítiques al sistema, les seves opinions expressades sempre vehementment i amb fermesa,

el seu "(...) Esperit selecte i rebel a la vegada que clamava sempre contra les injustícies socials, de les quals era un detractor formidable" (*AMG. Hemeroteca: El Autonomista, 15/12/1932*) li complicaran força la vida en èpoques de forta agitació política i social, i el deixen, a cell i família, en una posició prou incerta. Malgrat no poder-ho confirmar, potser Marian fou aquell terrisser anònim -la notícia no especifica el nom- que "(...) cercat pera declarar sobre el fet (...) de referencia, y com que l'esmentat terrisser es d'idees avensades y are hi ha la suspensió de garanties, va figurarse que tal vegada se'l volia fer objecte d'una persecució seriosa y, sense encomanarse a Deu ni al diable va adoptar la resolució de passar la frontera deixan aquí la seva muller y familia ab el disgust consegüent". (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 07/03/1908*).

Una delicada situació la de la família Burguès que sembla confirmar-se si es té en compte que a la nostra ciutat, els fets de juliol de 1909 no varen assolir conseqüències importants: “(...) El dijous al dematí [29/07/1909] circulà el rumor de que, grupos nombrosos de vaguistes de les obres del port de Palamós y d’altres localitats, venien sobre La Bisbal ab el propòsit de cremar el convent y alterar l’ordre. A la tarde (...) no tingué que registrarse cap incident, mes que la trencadissa d’una taula de marbre de fora del Casino dels Archs al passar per allí un nombrós grupo (...)” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 07/08/1909*). I malgrat aquest civisme, la repressió posterior va comportar que a la Bisbal també es practiquessin detencions: “(...) El dijous darrer [05/08/1909], la Guardia civil també feu algunes detencions de vehins d’aquesta ciutat y d’algun foraster qu’hi trevalla, mes, com que a La Bisbal, sortosament no’s registrá cap acte de violencia, ahir tarda [13/08/1909] els presos bisbalencs foren posats en llibertat” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 14/08/1909*). Pere Lloberas confirma que foren mitja dotzena els bisbalencs arrestats, i dóna el nom de Jaume Mestres i Miquel Palé com a únics processats (Lloberas, 1974, p. 48).

L’empresonament de Marian mostra clarament la situació d’incertesa en què devia viure la família els darrers anys a la Bisbal. No sembla massa agosarat pensar que el desengany i la frustració generada per la incomprensió dels seus contemporanis, sumat al recel que devia suposar viure amb la desconfiança d’haver esdevingut sospitós permanent, esdevindrien motius més que suficients per explicar la seva marxa de la ciutat.

Una partença que segons els seus biògrafs es produiria en un moment indeterminat de principis de 1911 ja que, certament, en aquell any trobem altra vegada la família Burguès instal·lada a Sabadell, en concret al número 37 de la carretera de Terrassa. El mateix Frimari confirma aquest punt i puntualitza que la seva mare llogà la casa (Casamartina, 1993, p. 29 i 38, nota 82); també a partir d’aquell mateix any 1911 es constata la participació dels Burguès, a les fires celebrades a la Rambla. És per tot això que en la catalogació de la seva producció ceràmica es proposa per a la seva estada a la Bisbal una cronologia de 1903-1910 (Casamartina, 1993, p. 67).

Les nostres dades, però, mostren una permanència més prolongada a la Bisbal, almenys fins a finals de l’any 1911 tal com es constata d’un anunci publicitari aparegut el dia 2 de desembre al setmanari *L’Avenç*, on Marian justament liquida el negoci: “Pera’ls terrissers. Dugues industries de porvenir. Ensenyansa pràctica y venta d’eynes, motllos y demás pera la fabricació d’objectes de fácil venta, que deixan bons rendiments

3

Pera'ls terrissers

—•••••—

Dugues industries de porvenir
 Ensenyansa pràctica y venta de
 d,eynes, motllos y demás pera
 la fabricació d'objectes de fácil
 venta, que deixan bons rendi-
 ments per un preu reduit de **100**
pessetes.
 Fins al 15 de Desembre dirigir-se
 a
MARIÁN BURGÜES
 Sis d'Octubre 57—LA BISBAL

Fig. 12. Anunci "Pera'ls terrissers", inserit en el setmanari *L'Avenç del Empordà* del dia 02/12/1911. Procedència: Hemeroteca Arxiu Comarcal del Baix Empordà

per un preu reduït de 100 pessetes. Fins al 15 de Desembre dirigir-se a MARIÁN BURGÜES. Sis d'Octubre 57 – LA BISBAL" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 02/12/1911*). Val a dir que aquest mateix anunci apareix novament els dies 9 i 30 de desembre (fig. 12). Una constatació que permet suggerir, a tall d'hipòtesi, i per tal de no entrar en contradicció amb l'asseverat més amunt, un possible trasllat inicial de la família a Sabadell amb una estada més llarga del patriarca demorat fins a liquidar el negoci. Sigui com sigui, a partir de 1912 no tornem a trobar cap més referència dels Burgües a la Bisbal.

L'AMIC EMILI CASAS

No voldríem acabar aquesta semblança sense mencionar l'amistat intensa i perdurable en el temps entre Burgües i Emili Casas. Tal com ja s'ha dit, la seva coneixença es va produir al taller de ceràmica decorativa La Renurfemán, on Casas realitzava, almenys des de l'any 1903, tasques de dibuixant: "Hemos tenido ocasión de ver un jarrón de tipo griego, en cerámica bisbalense (...). Dicho jarrón de gusto sencillo, pero sumamente elegante, ha salido de los talleres de nuestro amigo D. Manuel Ferrán y decorado por el dibujante de dichos talleres Sr. Casas, á quienes felicitamos por su obra". (*AMP. Hemeroteca: La Crónica, 22/10/1903*). L'any 1906, com hem vist, ambdós coincidiren en aquest taller: "Habérm tingut el gust de veurer, en los talleres de "La Renurfemán" una tabaquera artística (...). L'esmentat objecte, de ceràmica (en negre-alumini) ha sigut executada per en Casas, lo decorador de "La Renurfemán", (...) y l'intelligent obrer en Marian Burgües, fundador del Fayans catalá, que treballa en dits tallers". (*AMP. Hemeroteca: La Crónica, 10/05/1906*).

La relació entre els dos personatges sembla prou estreta com per fer dir a Burgües, a vegades tan gelós de la seva independència: "(...) soch

foraster y no conech d'aprop més que a comptats companys de lluyta" (ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 04/04/1908), que es tracta d'un veritable "amich y company" (ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 14/09/1907).

Emili Casas fou un artista polifacètic, d'innegables aptituds artístiques (Lloberas, 1974, p. 85). La seva principal activitat fou la de fotògraf -a partir de 1907 de manera professional-: "D. Emilio Casas, escultor y dibujante de "La Renurfemán" ha montado un taller fotográfico en su casa, Hospital 46, contando, además de su reconocida inteligencia, con una máquina con la cual podrá hacer cuantos trabajos le sean confiados, por difíciles y delicados que ellos sean (...)" (AMP. Hemeroteca: La Crónica, 15/02/1907). Això, però, no li restà temps per a conrear d'altres activitats artístiques, com ara la pintura, el dibuix, l'escultura o el cartellisme. Les seves escultures, de notable qualitat, les exposava a l'aparador del seu establiment, renovat contínuament amb noves peces (Matas, 1985, p. 14).

Durant la Festa major de 1907, Casas exposa per primera vegada els seus "Estudis al fang y ampliacions fotogràfiques" (ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 14/09/1907). És el seu treball àmpliament reconegut: "En una botiga de sota els Archs, nostre volgut amich n'Emili Casas hi ha exposat algunes obres escultòriques en fanch y alguns retratos de regular tamany obtinguts per ampliació fotogràfica. Tant els retratos com els treballs en fanch, han sigut forsa elogiats pe'l nombrós públich que ha desfilat per devant del lloch de l'exposició" (ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá, 24/08/1907). El mateix Marian, recordem-ho, escriu una ressenya crítica de la mostra, i proposa al seu amic per a professor d'una nova secció de modelat ceràmic a l'Escola de Belles Arts (ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordá 14/09/1907).

Algunes de les obres escultòriques de Casas presentaven un esmaltat negre brillant que aconseguia donar una forta aparença metàl·lica als objectes, aquell "negre-alumini" de què parlava el fragment de notícia ja destacat. Aquesta tècnica interessaria molt a en Burguès, el qual, sobre peces de la seva elaboració, encarregaria a l'Emili Casas la realització de nombrosos treballs d'esmaltat. (Matas, 1985, p. 14). Un interès pels seus treballs que s'exemplifica manifestament al febrer de 1926, quan Burguès convida al bisbalenc a participar en l'exposició "Estudis de ceràmica" a la Sala Parés de Barcelona: "(...) Una novetat: la mostra de cinc esculturetes esmaltades, modelades pel més modest dels artistes, N'Emili Casas, de La Bisbal, és per a mi lo de més vàlua (...)" (ACBE, Fons E. Casas: Impresos i fulletons). (fig. 13)

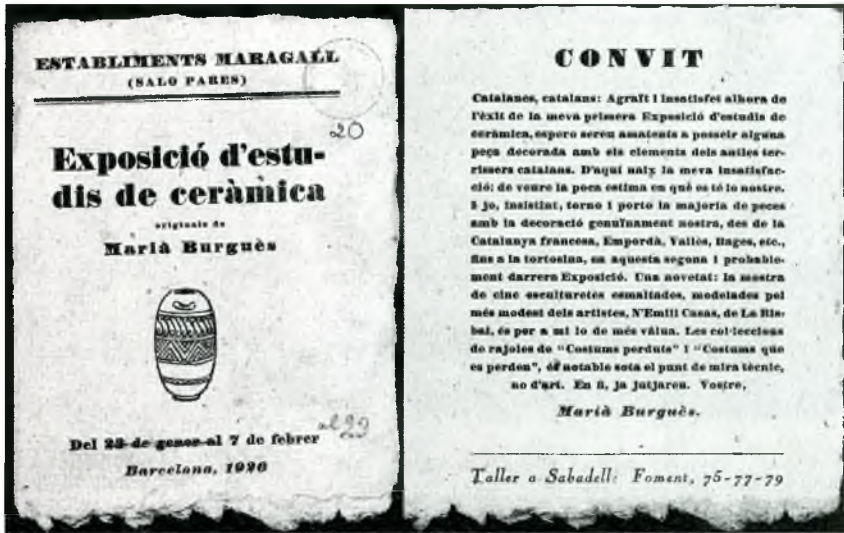

Fig. 13. Targetó de convit a l'exposició "Estudis de ceràmica" originals de Marian Burguès; Establiments Maragall (Sala Parés), Barcelona 1926. Procedència: Fons Emili Casas; Impresos i fulletons, Arxiu Comarcal del Baix Empordà.

Malauradament, les escultures no es varen arribar a vendre, tal com el mateix Burguès ho explica en una targeta postal dirigida al bisbalenc tot just clausurada l'exposició: "Sr. Emili Casas La Bisbal. Amic: ja deuen saber que la exposició en que i figuraban les vostres escultures esmaltades per mí s'ha tancat. Pecuniariament ha sigut un desastre, casi no s'han fet gastos. Els periòdics moltes alabances; moltes visites, empró no's vengué. (...) Digueume el preu mínim que les cediriau i potsé las col·locare entre els artistes coneguts, perquè si las embalem i donem á una agencia casi segur arribarán malament. Vostre. M. Burguès. Sabadell 25-2-26" (*ACBE, Fons E. Casas: Correspondència particular 1911-1943*). Com a dada curiosa, constatem que a la cara il·lustrada de la postal es reproduïx una gran gerra de tres peces, del tot similar a aquella realitzada l'any 1924 i que avui es conserva al Museu d'Art de Sabadell (Casamartina, 1993, p. 87 i 116, fig. 43; AA. DD., 2002, p. 37) (fig. 14).

L'any 1943, onze anys després de la mort de Burguès, Emili Casas homenajaria pòstumament el seu antic amic amb un retrat fet a la ploma, un "cap d'estudi" (tal com ell denominava a aquests dibuixos) que s'inclou dins la sèrie que el fotògraf - artista realitzarà al llarg dels anys i que componen una interessant galeria de personatges (Matas, 1985, p. 14) (fig. 15).

Fig. 14. Targeta postal de Burguès a Emili Casas, 25/02/1926. Proccedència: Fons Emili Casas: Correspondència particular 1911-1943, Arxiu Comarcal del Baix Empordà

NOTES A LA SEVA PRODUCCIÓ CERÀMICA

La ceràmica és un llenguatge que a més de la invenció i fantasia que reclama tot procés creatiu ha d'afegir, indispensablement, un plus afegit de coneixements tècnics i uns registres d'experimentació amb colors, matèries i processos químics que requereixen del saber que dona la pràctica. I justament en Burguès,

que d'ofici i pràctica en tenia un munt, en el coneixement de la tècnica -i del propi mercat- va assolir unes proporcions de gran intel·ligència: "(...) el fadrí terrisser deu ésser enginyós pera fer lo que demanin, deu tenir coneixements elementals de física y química pera inventar decoracions noves y coneixements de dibuix per imitar y millorar les pessas que a través del temps han arriuat fins a nosaltres; iniciatives y energies pera inventarne d'altres, útils a la Agricultura o Industries noves, particularment la Eléctrica, que necessiten la cooperació de la Ceràmica. Deu haber d'estudiar els gustos del día y donar la forma y decorat a les pessas segons les exigencies de la moda o del comerç (...)" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 15/08/1907*).

Burguès com a ceramista fou més un hàbil realitzador que no pas un veritable creador; la seva vena creativa sembla haver-se orientat no tant cap a desenvolupar un llenguatge propi sinó més aviat vers l'assimilació de noves experiències, dins un constant assaig d'estils, tècniques i formes possibles. En una carta de l'any 1926 dirigida a Joaquim Folch i Torres, el mateix Burguès ens descriu la seva manera de treballar: "Traballo sol: jo m'arrencó la terra, coc el fang i el treballó, pinto, esmalto o engalbo, enforno, i faig la cocción. En la mateixa fornada, barrejo la terrissa, la majòlica i la faiança sense distinción. A cada fornada provo nous esmalts i motius de decoración. Quant a les formes no podria fer una parella amb tots els mils que he fet. Procuo fugir de tot ço que fan els altres; les còpies m'enfarfeguen (...)" (Folch i Torres, 1926, p. 7).

Fig. 15. Emili Casas: Marià Burguès, ceramista de Sabadell. Ca. 1943. Dibuix a ploma. Procedència: Fons Emili Casas: Dibuxos, Arxiu Comarcal del Baix Empordà

El resultat serà una producció artística prolífica i diversa, una obra personal feta amb cura, esforç i amb una capacitat de treball innegable (fig. 16).

Dins la variada producció de Burguès, hi trobem gairebé de tot, des de peces d'imitació de l'antiguitat clàssica a escultures de ceràmica envernissada, fireta per a infants, o les seves produccions de simple terrissa tradicional. Paral·lelament, produeix multitud de peces tornejades, més o menys ornamentals, amb una gran varietat de formes i decoracions, engalbes de color i vernissos transparents. La seva obra és rica en motius florals, geomètrics, figuratius, de colors vius: plats i gerros al més sovint llisos, però cercant a vegades un reforç decoratiu amb els efectes de l'aiguada o amb el dibuix esgrafiàt o pintat; pla-

tes pintades, grans floreres d'estil netament modernista, abaracades amb acanalaments, excrescències o generoses floracions en relleu, figuretes policromades. Més endavant, aquesta ductilitat el portarà a assimilar les concepcions més austeres del noucentisme, l'ingenuïsmes i fins i tot una certa modernitat. (Forrellad, 1990, p. 18; Casamartina, 1993, p. 65).

És a partir dels records de Frimari que s'ha pogut determinar d'una manera aproximada l'obra bisbalenca de Marian Burguès. Segons aquesta font privilegiada, a la Bisbal, Burguès es dedicà sobretot a produir ceràmica utilitària, manufacturada amb els mètodes tradicionals del lloc; una producció, tanmateix, molt mal coneguda (en el catàleg de Casamartina només hi trobem relacionada una sola peça com feta a la Bisbal, la número 29): plats i plates tornejats i després emmotllats per tal de donar-los relleu, uns amb dibuixos orientalizants o barrocs, d'altres en forma de fulles de plàtan... També sens diu que féu gerros vidrats per a plantes, i mots altres objectes d'ús quotidià, i que eren venuts pels mercats de la comarca. (Casamartina, 1993, p. 67).

Fig. 16. A. Vila Arrufat: Marian Burguès al seu darrer taller (carrer del Foment, Sabadell). Ca. 1920: Oli damunt tela, 50 x 61 cm. (Col·lecció Museu d'Art de Sabadell). Fotografia: J. C. Lorenzo

La nostra recerca, com hem vist, permet ampliar en molt la llista de produccions, precisa la cronologia, i localitza noves peces que s'afegeixen al catàleg, malauradament encara breu, de peces ben identificades.

Marian Burguès arriba a la Bisbal a mitjan 1903. Inicialment treballa per altri produint ceràmica decorativa de tipus modernista, una manufactura que a la Bisbal sorgeix de la mà d'uns pocs artesans - ar-

tistes molt especialitzats i perfectament identificats: Manuel Ferrán, Joan Bagué i Rodà i Sebastià Padrós. Burguès, justament, treballa en el taller La Renurfemán, dirigit per Ferrán. Aquests tallers eren molt més que simples obradors terrissers: per a la realització d'aquestes peces calia, a més d'ofici, uns evidents dots i coneixements artístics i una important inversió de temps per modelar la complicada decoració que escapava als coneixements dels terrissers tradicionals. Tot sovint, intervenien en el procés de realització altres reconeguts artistes locals, pintors o escultors que col·laboraven bàsicament en la decoració de l'objecte. Emili Casas, Alfons Coromina i, com hem documentat, el mateix Burguès serien alguns d'aquests oficials decoradors.

No serà fins l'any 1906 quan Burguès es planta pel seu compte. D'entre el catàleg inicial de produccions (identificades a partir d'un anunci publicitari), es destaca la manufactura de juguines de fireta, fins llavors inèdita a la Bisbal, així com d'altres peces de terrissa corrent que no es diferenciarien de la tradicional realitzada fins llavors a la Bisbal: peces fetes al torn, cuites una sola vegada en forns de llenya (monococció) i amb tres tipus principals d'acabat: el rústic o mat (per a peces per a la construcció i per al bestiar), el fumat (peces d'ús domèstic que presenten una coloració negra per fum) i el vidriat o envernissat (colors palla, vermell i verd aconseguits amb engalbes i vernís de plom o galena). La decoració amb

Fig. 17. Tipologia de la terrissa bisbalenca, publicada en el llibre *Estudis de terrissa catalana*. Edició facsímil de la publicació original (Ajuntament de Sabadell, 1982). Biblioteca Terracotta Museu

vernís es limitava a algunes parts dels atuells en el cas d'obra de botxa (càntirs, poals, olles, orinals) en canvi per acolorir l'obra de pisa (plats, plates, gibrells, bols) s'utilitzaven les engalbes locals (vermelles i blanques) (fig. 17).

LA MAJÒLICA BISBALENCA

A mitjan 1906, Burguès transforma radicalment la seva producció i comença la fabricació seriada d'un nou tipus de terrissa, la majòlica ordinària "(...) Aquesta mena de terrissa de Manises de la qu'els Valencians empesten tots els mercats de Catalunya (...)" (ACBE. Hemeroteca: *L'Avenç del Empordà*, 15/08/1907), i que apareix i s'imposa com a única solució possible "(...) donada la carestia del plom y l'estany (...)" (ACBE. Hemeroteca: *L'Avenç del Empordà*, 04/04/1908). Una manufactura que Marian no abandonarà fins la seva definitiva marxa de la Bisbal a finals de l'any 1911.

Les majòliques de Burguès, -almenys les recollides per nosaltres- no poden considerar-se obres d'art enteses com un objecte únic, singular o exclusiu; ben al contrari, es tracta de peces seriadades amb un marcat caràcter comercial, ordinàries tal com el mateix Marian les anomena. Fins i tot, en la seva realització mostren una certa descurança i despreocupació en l'acabat, i trobem peces amb el vernís escorregut, la pasta poc depurada, o la cocció defectuosa.

Totes les peces descobertes presenten característiques comunes, com ara la pasta i el seu modelatge fet a motlle. En tres dels exemplars (números 2, 3 i 5 del nostre catàleg), hi trobem el segell de fàbrica M. BURGUÈS / LA BISBAL estampillat al revers de la peça, a la base, i la quarta s'identifica per ser feta amb idèntic motlle que altres signades. Totes les marques descobertes han estat estampillades amb el mateix segell, el qual

Fig. 18. Segell M. BURGUÉS. LA BISBAL (1906-1911). Es localitza al revers de la plata núm. 5 del nostre catàleg. Foto: Eduard Punset

presenta la particularitat de disposar la lletra S de la Bisbal en retro (fig. 18). Totes les peces són formes obertes, de pisa.

Un bon mitjà per identificar i reconèixer les peces manufacturades a la Bisbal, a part de les marques de fàbrica, és la terra. Burguès fabrica la majòlica ordinària policromada "ab pasta blanca". Per preparar-la utilitza la terra de la contrada, i la barreja segons uns criteris de proporció ben específics: "(...)

Terra blanca de Pals

o Regencós, 60 parts. Terra de Fonteta grassa, 40 parts colada ab garbell fi pera que no surtin pedres de cals". Amb aquesta composició s'aconseguia el tremp de duresa i uniformitat adequada per a ser emmotllada amb facilitat. Un cop cuita, la pasta adopta un color blanc rosat molt característic, amb una sonoritat i duresa també ben diferent de la terrissa tradicional. Una consistència que "(...) té la ventatja sobre la de Manises que resisteix el foch, quant aquella encara no sent l'aygua bullenta ja queda xapada". A més, permetia aplicar la decoració amb facilitat: "(...) Pren bé els colors vert, blau y groch que son els que fins avuy opero" (*ACBE. Hemeroteca: L'Avenç del Empordà, 15/08/1907*).

Burguès aprofita aquesta característiques per a decorar les seves majòliques amb relleus i coloracions diferents realçant la diferència entre interior i exterior. La base de color és el propi vernís acolorit, afegint-hi segons convingui els colors verds amb diferents matisos, blaus, ocres i marrons.

Per a fer el vernís verd Burguès utilitzava dos procediments: "(...) Pot usarse el sulfat de courc a rahó de 1'500 per 10 K. Pot usarse la pols d'arám previament cremada en un test al fons de la fogayna, a rahó de 1

K. per 10 K. (...)”. Per al groc: “(...) cal pendre escalla de ferro previamente cremada, carregant el vernís a rahó de 1’500 per 10 K. (...)”; i per al blau, amb biòxid de cobalt: “(...) la pràctica, segons el tó pujat que vulga usarse” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 15/08/1907*). Pel que fa al vernís transparent o vernís de plom aquest era el més utilitzat a la Bisbal. Per obtenir-lo Burguès hauria barrejat sulfur de plom amb alúmina (òxid d’alumini), engalba blanca o vermella i aigua, triturant-lo i molent-lo amb un morter o molí de vernís fins que quedava líquid.

Segons Burguès, amb aquests elements i tenint uns bon models i motlles “(...) pot ferse encare una bona fabricació ben esmerada, de fácil sortida, poguentse pagar bé la ma d’obra (...). Lo més difícil es ferne els models, motllos y saber esmotllar tot lo més prim possible, donchs la pasta es lo que encareix la manufactura. Els models apropiats pera que ab un sol barnís de fons deixi veure la decoració sense el cost de pintar deu haver de ser el caball de batalla” (*ACBE. Hemeroteca: L’Avenç del Empordà, 15/08/1907*).

Com veiem, el repte de Burguès era voler conjuminar el pes de la tradició amb l’adequació a una nova sensibilitat d’època. Aquest és el desafiament amb què s’acarava, recollir la tradició de la terrissa bisbalenca i, alhora, explorar nous camins intentant conciliar una tradició de segles amb unes bones dosis de reformulació, de noves maneres d’expressió, de recerca amb nous materials.

CATÀLEG DE PECES

La nostra recerca ha permès retrobar cinc peces de Burguès que caldrà afegir al seu catàleg, una d’elles anterior a l’estada a la nostra ciutat (peça núm. 1), i quatre majòliques corresponents a l’etapa bisbalenca. D’aquestes, tres (núms. 3, 4 i 5) foren modelades amb el mateix motlle.

Val a dir que les peces que tot seguit presentem no permeten, en aquest moment, conèixer amb prou amplitud el repertori de les majòliques obrades per Burguès a la Bisbal. Les quatre peces registrades per nosaltres corresponen només a dues formes diferents, a les quals caldria afegir la relacionada anteriorment en el llibre de Casamartina. Ara per ara, doncs, desconeixem l’abast de la producció de majòlica ordinària bisbalenca, la qual sens dubte hauria d’haver tingut un registre tipològic molt més gran; sens dubte, noves descobertes ampliarien aquest primer catàleg.

Fig. 19 i 20. Portatestos i segell. Foto: Eduard Punset

Núm. 1 (fig. 19 i 20)

Objecte: portatestos (base, columna i plat).

Taller: Sabadell.

Tècnica: motlle. Base abocellada amb relleus gallonats, columna panxuda en el seu primer terç amb gallons que arriben fins a l'èntasi, fust acabat amb collarí i capitell acampanat fins l'astràgal, coronat altra vegada amb gallons seguits. Pasta vermella. Engalba blanca i decoració a la cara vista amb un jaspíat de colors marró, verd i palla deixats regalimar per gravetat; revers rústic. Vernís incolor total. Segell M. BURGUES. CRUZ, 92. SABADELL estampillat al revers de la base

Cronologia: 1880-1895

Dimensions: 98'5 h x Ø base 29'5 cm

Col·lecció Terracotta Museu. Núm. inv. 4940

Observacions: La peça, que no conserva el test original, fou modificada en la mateixa fàbrica, disposant-li un plat de test col·locat cap per avall per tal de cloure la columna i oferir una nova superfície plana.

Núm. 2 (fig. 21 i 22)

Objecte: cendrer.

Taller: la Bisbal d'Empordà.

Tècnica: motlle. Vora de contorn retallat; motius decoratius en relleu de fulles i flors (gira-sols) a l'anvers i refeu anular al revers. Pasta rosada. Vernís verd de base a les dues cares, i ocre caramel a les flors (disposades una al centre i tres a l'ala en composició triangular) regalimant cap

Fig. 21 i 22. Cendrer i segell. Foto: Eduard Punset

al centre. Al revers, segell M. BURGUÈS. LA BISBAL

Cronologia: 1906-1911

Dimensions: Ø màx. 16'5 x 2'5 h x Ø base 7 cm.

Col·lecció Terracotta Museu. Núm. Inv. 2771

Observacions: Acumulació de vernís escolat al centre de la peça, i lleuger quartejament

Núm. 3 (fig. 23 i 24)

Objecte: plata.

Taller: la Bisbal d'Empordà.

Tècnica: motlle. Vora de contorn fistonat; motius decoratius en relleu disposats a partir d'un cercle central que volta una quadrícula entramada, i que es desenvolupen en una garlanda de florons oberts capiculats respecte a d'altres delimitant altres trames reticulades a l'anvers de l'ala. Revers amb repeu anular. Pasta rosada. Color ocre caramel a l'anvers i revers. Al revers segell M. BURGUÈS. LA BISBAL

Cronologia: 1906-1911

Dimensions: Ø màx. 29'5 x 5 h x Ø base 12 cm.

Col·lecció Terracotta Museu. Núm. Inv. 2774

Observacions: Modelada amb el mateix motlle que les peces números 4 i 5 del present catàleg. La peça presenta un forat a l'ala per facilitar poder-la penjar. Lleugerament torta de cuïta

Fig. 23 i 24. Plata i segell. Foto: Eduard Punset

Núm. 4

Objecte: plata.

Taller: la Bisbal d'Empordà.

Tècnica: motlle. Vora de contorn fistonat; motius decoratius en relleu disposats a partir d'un cercle central que volta una quadrícula entramada, i que es desenvolupen en una garlanda de florons oberts capiculats respecte a d'altres delimitant altres trames reticulades a l'anvers de l'ala. Revers llimat. Pasta rosada. Color groc palla de fons a l'anvers i revers i regalims en verd matisats disposats de manera equidistant aprofitant el relleu que marca la decoració.

Cronologia: 1906-1911

Dimensions: Ø màx. 29'5 x 4 h x Ø base 11'5 cm.

Col·lecció particular

Observacions: Modelada amb el mateix motlle que les peces números 3 i 5 del present catàleg Passada de cuita, presenta un trencat d'antic produït durant la mateixa cocció, just a l'alçada del forat de penjar. Aquesta manca justifica la presència d'una perforació just a la base

Núm. 5 (fig. 18)

Objecte: plata.

Taller: la Bisbal d'Empordà.

Tècnica: motlle. Vora de contorn fistonat; motius decoratius en relleu disposats a partir d'un cercle central que volta una quadrícula entramada, i que es desenvolupen en una garlanda de florons oberts capiculats respecte a d'altres delimitant altres trames reticulades a l'anvers de l'ala. Revers amb repeu anular. Pasta rosada. Color verd de fons a l'anvers i

revers i regalims en ocre caramel disposats de manera equidistant aprofitant el relleu que marca la decoració. Al revers, segell M. BURGUÈS. LA BISBAL

Cronologia: 1906-1911

Dimensions: Ø màx. 29'5 x 4'5 h x Ø base 11 cm.

Col·lecció particular

Observacions: Modelada amb el mateix motlle que les peces números 3 i 4 del present catàleg. Lleugerament torta de cuïta

EPÍLEG

Aconseguir objectivitat i equanimitat tractant-se d'una biografia és sempre difícil. Un excés de passió o de fredor a l'hora de fer un judici i descriure el recorregut vital i intel·lectual d'una persona pot induir a errors desafortunats. Aquesta situació genera, si més no, certa inquietud en tots els qui accepten narrar la vida d'altres ja que trobar el criteri que permeti esbrinar, interpretar i explicar de forma correcta el personatge, arriba a convertir-se en una autèntica obsessió.

De vegades, en fer la semblança d'un personatge, hom corre el risc de convertir-la en una hagiografia. La meua intenció no ha estat aquesta, perquè parlem de persones reals, amb contradiccions –qui no les té?-, amb dubtes –qui no en té?-, amb errors i defectes –que tothom en té-. Però ni contradiccions, ni dubtes ni defectes, ni errors no estan renyits amb l'ètica, què és un atribut al qual hom s'adhereix lliurement i hom assumeix al llarg de la vida: "(...) no admeto el fanatisme en mi: jo puch ésser com soch com tu ets com ets y aixó distingeix las personas una d'altres: jo no sé acomodar-me á seguir la corrent, no puch y no vull ser hipócrita fentho veure. Soch aixís y aixís m'en aniré al altre barri disposat á tornar pera comensar de nou á veure sí trobo novas generacions que deixin lliures als homes pensin com vulgin, que dret hi tenen. (...) *M. Burguès. La Bisbal 6 agost 1905.*" (Arxiu Vila Grau, extret de Casamartina, 1993, p. 29).

Allunyant-me de l'hagiografia, però expressant el meu reconeixement per Marian Burguès, voldria destacar-ne dos aspectes per damunt dels altres: l'actitud constantment ètica que es desprèn dels seus escrits, i la voluntat de mestratge. Perquè mestre no és estrictament qui ensenya, sinó aquell qui indueix l'entusiasme per aprendre. Qui aprèn sempre, qui comunica amb l'exemple i qui assenyala –però no imposa- el camí que

pensa que condueix allà on creu que cal arribar.

Gairebé totes les persones deixen records. N'hi ha que, a més, mereixen ésser recordades. Burguès volia la renovació de la ceràmica bisbalenca, i cercava entre els seus coetanis persones que poguessin seguir-lo en aquesta empresa. Ho va intentar amb ímpetu i amb la seva capacitat creativa i didàctica; malgrat els seus esforços, no aconseguí transmetre les inquietuds de la nova ceràmica als seus contemporanis. Desenganyat, acabà marxant de la Bisbal.

BIBLIOGRAFIA

AA. DD. *Museu d'Art de Sabadell. La col·lecció 1875-1936*. Sabadell: Organisme Autònom Museus Municipals de Sabadell, 2002.

BURGUÈS, M. *Estudis de terrissa catalana precedits d'un preliminar sobre les bases científiques de la ceràmica*. Sabadell: Llibreria Sallarès, 1925. (2ª ed. facsímil: Ajuntament de Sabadell, 1982).

CASAMARTINA, J. *Marian Burguès: un terrisser que va fer història*. Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell i Patronat dels Museus Municipals de Sabadell, 1993.

FOLCII I TORRES, J. "El gerrer Marian Burguès". *Gasetta de les Arts* [Sabadell], 62 (1 desembre 1926), p. 7.

FORRELLAD, M. D. "Marià Burguès. La seva obra i figura". Publicació Informativa de l'Associació de Ceramistes de Catalunya [Barcelona], 6 (estiu 1990), p. 16-18.

LLOBERAS, P. *La Bisbal en la història i el record*. Barcelona: Tallers de tipografia Emporium, 1959. (2ª ed. facsímil: Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1993).

LLOBERAS, P. *Un segle de vida bisbalenca*. La Bisbal d'Empordà: Gràfiques Gispert, 1969. (2ª ed. facsímil: Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1997).

LLOBERAS, P. *La Bisbal, anys enrera. 1900-1939*. Barcelona: Tallers de tipografia Emporium, 1974. (2ª ed. facsímil: Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1998).

MARUNY, LÍ. "Innovació educativa a la Bisbal d'Empordà: L'escola laica (1886-1887) i l'escola moderna (1903-1909)". *Estudis del Baix Empordà* [Sant Feliu de Guixols], 26 (2007), p. 149-170.

MATAS, J. *Emili Casas, fotògraf. Àlbum de reportatges, la Bisbal 1906-1947*. La Bisbal d'Empordà: Arxiu Històric Comarcal i Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1985.

SERRA, J. *Les escoles menors de belles arts al Baix Empordà (1880-1939)*. La Bisbal d'Empordà: Col·lecció Fontanetum, 8, Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, , 2005.

ABREUJAMENTS

ACBE: Arxiu Comarcal del Baix Empordà

AMG: Arxiu Municipal de Girona

AMP: Arxiu Municipal de Palafrugell